

KNJIGA O KNJIGI

Jože Munda: Knjiga. Literarni leksikon : študije, 22. zvezek, Državna založba Slovenije, Ljubljana 1983, 104 str.

Literarni leksikon, ki je sicer namenjen objavljanju študij o književnosti, je v svojem 22. zvezku prinesel tudi delo Jožeta Munde Knjiga. Prijetno je v nizu specializiranih literarnih razprav te zbirke videti tudi delo s tako preprostim naslovom, saj se ob tem človeku takoj porodi misel, da brez knjige tudi vseh omenjenih študij in še marsičesa drugega ne bi bilo. S tega vidika je izdaja takega priročnika v Literarnem leksikonu vsekakor zanimiva. Iz knjige in drugih oblik tiskane besede tudi v računalniškem času še zmeraj prihajajo najboljši duhovni proizvodi ljudi in življenjsko pomembne informacije – knjiga je še zmeraj najboljšo sredstvo za ohranjanje vseh vrst kulturne in znanstvene tradicije posameznega naroda.

Avtor, priznani slovenski bibliotekar in bibliograf, je knjigo razdelil na štiri dele, v katerih obravnava vse tisto, kar naj bi izobraženec vedel o knjigi v njenem »predmetnem« po-menu, še zlasti pa o bibliografiji kot enem od najpomembnejših informacijskih virov.

Prvi del govori o pisavi in njeni zgodovini, o pisnih podlagah oziroma materialih, na katere so ljudje v preteklosti pisali, in nazadnje o zgodovini tiska.

Drugi del je avtor namenil vsem vrstam tiskane besede. Bralec izve, kaj je inkunabula, kdaj in kje so pri nas nastale prve tiskarne, nato pa še, kaj vse označujemo s skupno besedo tisk. Knjiga v ožjem pomenu je prikazana zelo podrobno, tako njeni sestavni deli kot vrste papirjev, na katere se tiska, in njena zunanja oblika. Knjižna zbirka, natis in izdaja so prav tako posebej poudarjeni. Avtor se ustavi tudi pri založniku in različnih oblikah prodaje oz. razširjanja knjige, še posebej pa pri avtorskem pravu. Od knjižnih vrst podrobno obravnava priročnike in enciklopedije in našteje najvažnejše s področja književnosti in umetnosti. Precej prostora je namenil tudi tekočim publikacijam – periodičnim zbornikom, kongresnemu gradivu in časopisju. V razdelkih o časnikih in časopisih so našteje vse pomembne slovenske publikacije te vrste, zlasti leposlovne in kulturno-politične; označene so letnice izhajanja, ugotovljena je njihova vsebina in omenjeni uredniki oziroma izdajatelji.

Tretji del je namenjen ohranjanju knjige, torej knjižnicam. Kratki zgodovini knjižnic sledi opis knjižnic na Slovenskem, od samostanskih knjižnic iz 12. stol., prvih zasebnih in javnih knjižnic do Licejske knjižnice, ki je nastala leta 1774 in katere fond je pomenil osnovo sedanje Narodne in univerzitetne knjižnice. Ta je svoje ime dobila leta 1945, potem ko je bila od leta 1850 Študijska knjižnica za Kranjsko in od leta 1919 Državna oz. Univerzitetna biblioteka. Opisane so tudi nastanek drugih slovenskih knjižnic, npr. Knjižnice Narodnega muzeja, Slovenske knjižnice, Univerzitetne knjižnice Maribor, Biblioteke SAZU, ljudskih oz. splošno izobraževalnih, šolskih, študijskih in specialnih knjižnic.

Na kratko se avtor dotakne tudi nalog in funkcij knjižnice, problematike ohranjanja in skladiščenja tiska, modernih informacijskih tehnologij, še zlasti pa povezovanja med knjižnicami v svetu in pri nas s ciljem – dati boljšo, hitrejšo in uporabnejšo informacijo. Temeljna funkcija knjižnice je po avtorjevem mnenju nabava gradiva. Tu spregovori o obveznem izvodu in njegovi zgodovini ter omeni še druge vrste nabave, nakup, zamenjavo in dar.

Zadnje strani tega poglavja so namenjene katalogom, abecednim, stvarnim in sistematskim, še posebej tistim, ki uporabljajo UDK, in njihovim različnim oblikam (listkovnim, tiskanim, centralnim).

V četrtem delu knjige spozna bralec bibliografijo kot informacijski vir. Avtor razloži besedo in definira dejavnost, nato pa preide k vrstam bibliografij in opiše nacionalno bibliografijo in njene principe, osebne in založniške bibliografije, bibliografska kazala kot posebne vrste bibliografij, pa tudi potek priprav za mednarodno evidenco tiska, UBC (Universal Bibliographic Control). Posebej omenja tudi nekatere oblike bibliografij in različne možnosti njihove ureditve. Sledijo kratka zgodovina bibliografije, seznam splošnih bibliografij pri Slovencih in pri drugih jugoslovanskih narodih, na koncu pa je naštet in kratko označeno še lepo število posebnih in strokovnih bibliografij, zlasti tistih, ki se največ uporabljajo pri študiju književnosti.

Komu je priročnik o knjigi namenjen? V uvodu avtor pove, da je napisana za namene in potrebe Literarnega leksikona, torej verjetno za študente književnosti ali tiste, ki se s književnostjo kakorkoli intenzivno ukvarjajo. Toda zdi se, da je za te ponekod preveč podrobna, drugje pa spet premalo. Zgodovina knjige in knjižnic, ki zaradi svoje širine lahko napolni cele knjige, je tu predstavljena v skrčeni obliki, čeprav ne izpušča pomembnih dejstev, toda vprašanje je, ali je to dovolj za študenta književnosti. Ali je na drugi strani potrebno, da npr. študent književnosti pozna do centimetra natančno knjižne formate (str. 21)? Ali je potrebno, da avtor bralcu pove, da »Knjigo lahko istočasno natisnejo v inačici: del naklade na boljšem, del na slabšem papirju« (str. 19) ali »Knjiga lahko izide hkrati v različnih vezavah, na primer del naklade broširano, del v platneni, del v usnjeni vezavi« (str. 20). Take podrobnosti nekako znižujejo nivo knjige, bralcu je po mojem mnenju namreč treba dovoliti določena, vsaj najenostavnejša predvidevanja in zaključke.

Knjiga je po drugi strani dober priročnik za bibliotekarje in študente bibliotekarstva. Prav tiste podrobnosti, ki so za nekatere morda tudi odveč, lahko bibliotekar pri svojem praktičnem ali raziskovalnem delu koristno uporabi, ker jih v priročniku hitro najde. Poleg tega je v slovenskem bibliotekarstvu relativno malo izvirne strokovne literature, zato je vsak nov prispevek dragocen.

Po vsej verjetnosti bo priročnik zelo ustrezal tudi dijakom kulturne usmeritve srednjega usmerjenega izobraževanja, saj vsebuje celo vrsto osnovnih informacij, ki so potrebne ljudem pri izobraževanju za delo v kulturnih dejavnostih, predvsem tistih, ki so povezane s knjigo. Metodološko sicer ni sestavljen kot učbenik, lahko pa predstavlja pomemben dodatni vir znanja.

Knjiga posebej poudarja bibliografijo kot dejavnost, katere pomena se malokdo, razen seveda znanstvenih raziskovalcev in bibliotekarjev, zaveda v polni meri. Zato je ta del napisan zelo natančno, z množico podatkov, ki bodo res uporabni za tiste, ki jim je glede na avtorjev uvod delo namenjeno, namreč študentom in raziskovalcem književnosti.

Avtor se je razlaganja posameznih pojmov lotil tako, da je najprej opisal njihov zgodovinski razvoj in potem prešel na današnje stanje. Ta sistem je spremenil pri poglavju o bibliografiji, kjer najprej našteva vrste, oblike in ureditve sodobnih bibliografij in se nato vrne k njihovi zgodovini. Metoda »razvojnega« oz. »zgodovinskega« prikaza vsebine sicer priča o tem, da je delo res priročne narave, da ga človek torej vzame v roke takrat, ko si mora razjasniti posamezen pojem, pri kontinuiranem branju s ciljem informirati se o celotni snovi nekoliko moti stalno preskakovanje iz preteklosti v sedanost (na str. 16 npr. na eni strani malega formata beremo tako rekoč hkrati o inkunabulah iz 15. stol. in o ciklostilnih, kseroksnih, filmskih, magnetofonskih zapisih).

V nekaterih delih knjige pa bralec spet pogreša nekoliko trdnejšo sistematiko.

Tako je npr. odstavek o natisih in izdajah sicer zanimiv in pokaže na nekatere razlike med pojmi, ki večini gotovo niso povsem jasne (natis, dotis, ponatis). V pododstavku o izdaji pa termin kritična izdaja ni na pravem mestu. Pojem izdaja ima lahko vsebinske in ob-

likovne značilnosti in kritična izdaja gotovo sodi med njegove vsebinske opredelitve in ne, kot je uvrščena, med bibliofilske in ilegalne izdaje, kjer gre za formalne principe tega pojma (str. 25).

Tudi v odstavku o založnikih je vrstni red vsebine nekako nerazumljiv. Avtor najprej navaja možne oblike prodaje tiska, nato govori o oblikah založništva, kjer samozaložbo postavi pred založbo kot institucijo, nato o zgodovini založništva in šele nazadnje o založnikovih materialnih in moralnih (izdajateljskih) dolžnostih (str. 27).

Pri tekočih publikacijah, ki so opisane dovolj natančno, nekateri podatki niso povsem »sveži«. Za število dnevnikov na svetu, po posameznih državah ali pri nas so podatki iz leta 1975 ali še od prej, morda bi se dalo poiskati novejše.

Kljub manjšim pomanjkljivostim je Knjiga dobro delo s področja priročniške bibliotekar-ske literature. V strnjeni obliki prinaša temeljno vedenje o stroki in najširšemu krogu lju-di omogoča informacijo o problematiki knjige in knjižničarstva. Zlasti pomembno je po-glavje o bibliografiji, ki daje širok razgled po mnogih informacijskih virih.

Jelka Gazvoda

Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani

Iz dela Slavističnega društva Slovenije

STROKOVNO POSVETOVANJE SLOVENSКИH SLAVISTOV V LJUBLJANI IN KRŠKEM (4.-6. oktober 1984)

Prvega dne je bil v posvetovanje vključen Kosovelov simpozij (organizirali so ga Slavistično društvo Slovenije, Društvo slovenskih pisateljev, Slovenska matica, Slovenska akademija znanosti in umetnosti in Cankarjev dom), na katerem so s svojimi prispevki sodelovali Franc Zadavec, Ciril Zlobec, Marko Kravos, Gino Brazzoduro, Niko Grafenauer, Jolka Milič, Denis Poniž, Matej Rode in Janez Vrečko.

D drugega dne so z referati nastopili Jože Toporišič (Jezik kot družbeno in duševnostno dejstvo pri Bohoriču), Jože Koruza (Raziskovanje slovenskega protestantizma v zadnjih dvajsetih letih), Martina Orožen (Smernice knjižnega jezikovnega razvoja od Jurija Dalmatina do Jurija Japlja – 1584–1784), Breda Pogorelec (Pet let po portoroškem posvetovanju) in Ivan Cesar (Slovenistika na drugih jugoslovanskih fakultetah).

Na plenarni razpravi o didaktiki slovenskega jezika in književnosti so razpravljali Vinko Cuderman (Kako izboljšati učni program za pouk književnosti v srednji šoli), Boža Krakar-Vogel (Nekatere najpogostejše napake v izražanju srednješolcev), Olga Kunst-Gnamuš (Kako povezati jezikovni pouk z rabo) in Vlasta Luštek (Poročilo o rezultatih ankete pouka slovenščine v srednjem usmerjenem izobraževanju). V sekciji za srednje usmerjeno izobraževanje so sodelovale Darinka Štolfa-Stojaković (Slovenski jezik pri preizkusu znanja), Vida Udovič-Medved (Možnosti uvajanja literarne teorije v programih SVIO) in Jasna Čebon (Razvijanje sposobnosti branja lirskih besedil v srednji šoli), v sekciji za osnovno šolo pa Marija Kolar (Neumetnostno in umetnostno besedilo) in Fran-ce Žagar (Učitelj v očeh svojih učencev).